

Titel: Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv

Citation: "Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-kks-txr-root.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 269
2. Manuskriptbeskrivelse 275
3. Tilblivelseshistorie 277
4. Udgivelsesmåde 281

1. Bibliografisk beskrivelse

»Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« blev trykt som føljetonartikel i *Fædrelandet*, 9. årgang, nr. 188-191, fra mandag den 24. juli til og med torsdag den 27. juli 1848. Artiklen er signeret »Inter et Inter«. *Fædrelandet* blev udgivet af J.F. Giødwad og C. Ploug; sidstnævnte fungerede også som ansvarlig redaktør. Aviserne blev trykt hos Louis Klein i København og lå færdige fra trykkeriet mellem kl. 19 og 20.30. Prisen var 6 skilling i løssalg, 5 mark pr. måned, 15 mark pr. kvartal og 3 rigsdaler pr. kvartal leveret uden for København.

Artiklens fire dele er hver blevet kollationeret i tre eksemplarer af hhv. *Fædrelandet*, nr. 188, den 24. juli 1848; *Fædrelandet*, nr. 189, den 25. juli 1848; *Fædrelandet*, nr. 190, den 26. juli 1848, og *Fædrelandet*, nr. 191, den 27. juli 1848:

A SKs egne eksemplarer, uindbundne og ubeskårne, KA, D pk. 16.

B Det Kgl. Biblioteks eksemplarer, indbundne og beskårne.*

C Det Kgl. Biblioteks eksemplarer, indbundne og beskårne.*

Ved den interne kollation af de tre eksemplarer af hver del blev der ikke konstateret afvigelser i artiklerne. Trykkespunktet for *Fædrelandet*, nr. 190, varierer dog: Eksemplarerne A og B er angivet som færdige fra trykkeriet kl. 19.30 og eksemplar C kl. 20.30.* SKs egne eksemplarer (A) danner grundlag for følgende beskrivelse.

Format og paginering

Formatet svarer til en høj, smal folio.* Hver avis har et omfang på fire sider, svarende til to blade dannet af et enkelt foldet ark. På hver side er der to spalter. Spalterne er nummereret hhv. 1485-1492, 1493-1500, 1501-1508 og 1509-1516; på forsiderne er numrene angivet under spalterne, på de øvrige sider over.

I de fire numre af *Fædrelandet* deles siderne, hvorpå SKs artikel er trykt, af en tværgående fed-fin dobbeltstreg. Teksten i spaltepladsen under skillestregen er avisens føljeton.*

De fire dele af SKs artikel er alle placeret på føljetonpladsen. Første del findes i sp. 1485-1490 i *Fædrelandet*, nr. 188; anden del i sp. 1493-1500 i *Fædrelandet*, nr. 189; tredje del i sp. 1501-1506 i *Fædrelandet*, nr. 190; sidste del i sp. 1509-1516 i *Fædrelandet*, nr. 191.

Beskrivelse af SKs egne eksemplarer (A)

Fædrelandet, nr. 188 måler ca. 268 × 416 mm;* *Fædrelandet*, nr. 189 måler ca. 261 × 419 mm;*
Fædrelandet, nr. 190 måler ca. 261 × 417 mm;* *Fædrelandet*, nr. 191 måler ca. 265 × 414 mm.

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en træholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit i de fire numre af *Fædrelandet* er antikva; fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.*

På forsiden er avishovedet adskilt fra den øvrige tekst af en datolinje. Hovedet er enslydende i de pågældende numre og har følgende ordlyd:

Fædrelandet. | **1848** | Abonnementspris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned, enkelte Nr. 6 Sk.; udenfor Kjøbenhavn 3 Rbd. pr. Kvartal frit i Huset. | Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer. Bladets Contoir, store Kjøbmagergade Nr. 54, 2den Sal, er aabent om Formiddagen Kl. 11-1.*

Datolinjen er i alle fire tilfælde indrammet af to tværgående dobbeltstreger; den øverste er fed-fin, den nederste fin-fed. Den respektive ordlyd er:

9de Aarg. Mandagen den 24. Juli. Nr. 188.

9de Aarg. Tirsdagen den 25. Juli. Nr. 189.

9de Aarg. Onsdagen den 26. Juli. Nr. 190.

9de Aarg. Torsdagen den 27. Juli. Nr. 191.

Årgangsnumrene er venstrestillet, datoerne centreret, og avisnumrene højrestillet.

I avishovedet er »Fædrelandet.« centreret og sat med fed egyptienne i en punktstørrelse ca. 13 grader større end brødteksten.* Under avisnavnet står årstallet centreret med fed i en punktstørrelse ca. 4 grader større end brødteksten. Oplysningerne under årstallet om pris, udgivelsesfrekvens, kontorets beliggenhed og åbningstid er centreret og sat 1 grad større end brødteksten. I datolinjen er årgangen og avisnummeret sat med fed i en punktstørrelse ca. 3 grader større end brødteksten, mens datoen er sat med fed ca. 2 grad større end brødteksten. Se illustration 11.

Fædrelandet.

1848

Abonnementspris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned, enkelte Nr. 6 Sk.; udenfor Kjøbenhavn 3 Rbd. pr. Kvartal frit i Huset. Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer. Bladets Contoir, store Kjøbmagergade Nr. 54, 2den Sal, er aabent om Formiddagen Kl. 11—1.

9de Aarg.

Mandagen den 24. Juli.

Nr. 188.

Et Spørgsmaal, der i den nyere Tid har erholdt den fuldstændigste Berettigelse til at stilles ved Siden af ethvert andet, medens det vistnok ogsaa tidligere har været anseet af ethvert oplyst og retsindigt Menneske som særdeles vigtigt, er det, om hvorledes den ringe Arbeiders Kaar kunne forbedres. Det gjælder om denne Sag ligesaa vel som om enhver anden, at dens heldige Behandling er betinget af, om man har været i Stand til at tilveiebringe fuldstændig Klarhed med Hensyn til dens hele Beskaffenhed; sig denne opnaaet, kan man undgaae Misgreb blot ved at see sig for; men er man nødt til at famle sig frem, naaer man maaskee først Maalet, efter at have gjort mangfoldige Omveie, og maaskee man aldrig naaer det. I Besvarelsen af nærværende Spørgsmaal er der en saeregen Anledning til fra alle Sider at befytte sig paa den størst mulige Klarhed, thi Spørgsmaalet er allerede i sin Behandling andensteds gjort saa forviklet, at den Vanskelighed, som det i og for sig frembyder, derved er bleven betydelig forøget. Det vilde saaledes sikkert være gavnligt, om Enhver, der ved at drøfte dette Spørgsmaal vil arbejde med til dets heldige Løsning, mere vilde understøtte sine Meninger med Grunde, end dette hidtil har været Tilfældet, og at disse Grunde mere maatte være uledede af vore egne Forholds sande Beskaffenhed, hvorom dog saa Mange kunne domme, end være byggede paa Formeninger om Tilstanden af de tilsvarende Forhold i andre Lande, hvorom næsten ingen af os kan have nogen virkelig velbegrunder Mening. Der er neppe noget Land, der har saameget tilfælles med Danmark, at det endog kun nogenlunde kunde gaae an, at beregne Virkningen af ret gennemgribende Foranstaltninger hos os efter de vundne Resultater; men de Lande med hvilke man hyppigst har draget Sammenligninger, naar Talen var om Forandringer i vore Arbeidsforhold, England, Frankrig og Tydskland, og hvorfra man har hentet alle Slags Skrækk billeder, ere i den Henseende saa grundforskjellige fra vort

Fødeland, at enhver saadan Sammenstilling er unyttig og urimeelig.

Imedens den arbejdende Classe kan deles i Afdelinger, hvis Kaar ere i høieste Grad forskjelligt fra hinanden, finder aller ofte en saadan Forskjel Sted i selve de enkelte Afdelinger. Vi ansee det navnlig for gavnligt, om Enhver vil bidrage hvad han formaar til at oplyse de herhen hørende Forhold, at man saa snart som muligt kan komme ud af den lammende Uklarhed, hvori man befinder sig med Hensyn til den virkelig stedfindende Tilstand, og vi have villet søge at foranledige Tilveiebringelsen af Oplysninger, der i denne Henseende angaae en af de vigtigste Afdelinger af den arbejdende Classe.

Stammen iblandt Arbejderne, den Del, hvorom den øvrige Del ligesom grupperer sig, er Haandværkssvendene; de udgjøre et meget stort Antal; deres daglige Syssel egner sig til at danne dem til tænksomme, raske og haardføre Mennesker, og deres pecuniære Forhold ere i Almindelighed ikke saa slette, at de have tilintetgjort den lykkelige Gemytighed, der er den bedste Arvelod, som disse Folk have modtaget efter deres Forældre. Enhver, der vil virke for den arbejdende Classes Vel, har her et værdigt Maal for sine Bestræbelser, og i to forskjelligte Henseender kan han virke til Bedste for Haandværkssvendestanden: dels kan han betragte denne Stilling som en Overgangstilstand, hvorigjennem Haandværkeren skal vinde sig en friere, selvstændigere og mere fordelagtig Virksomhed; i saa Fald vil han arbejde til, at de Laugsbaand løses, som nu gjøre det factisk umuligt for den sædvanlige Svend at blive Mester; dels kan han betragte den som en varig Livsstilling for en stor Del arbejdsomme Folk, der ere tvungne af uheldige Forholds Magt til at blive hvad de ere, og da vil det være ham magtpaaliggende at bidrage Sit til at gøre dem deres Arbejde taknemligt, forbedre deres Kaar og befrie dem for Nærings-sorger. I den Henseende kan der virkes gavnligt paa mange

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

I.
Fænken om det at være Skuespillerinde, det vil da sige af Rang, vækker vistnok hos de Fleste strax Forestillingen om et saa fortryllende og glimrende Vilkaar i Livet, at derover som oftest ganske glemmes Tornene: de utrolig mange Trivialiteter, at den Ubillighed eller dog den Misforstand just i de afgørende Øieblik, mod hvilke en Skuespillerinde kan have at kæmpe.

Lad os tænke os Forholdet saa gunstigt som muligt; lad os tænke en Skuespillerinde, der er i Besiddelse af Alt hvad der fordres, for ubetinget at være rangerende; lad os tænke, at hun vinder Beundringens Anerkjendelse, og at hun (hvad upaatviveligt er et stort Held) er heldig ikke nok til at blive Maalet for et eller andet hadefuldt Menneskes Forfølgelse: saa lever hun da hen Aar efter Aar den misunde, den lykkelige Gjenstand for en stadig vedvarende, anerkjendende Beundring. Det synes saa herligt, det seer ud som var det Noget; men naar man seer noiere til og seer i hvilken Mængde denne anerkjendende Beundring udredes, seer hvilket fattigt Indbegreb af luvende Trivialiteter, der i Theaterkritikens Verden constituerer Fondet ad usus publicos (og det er jo af dette Fond at hin stadig anerkjendende Beundring ordenligvis udredes), saa turde det vel være muligt, at selv dette det heldigste Vilkaar for en Skuespillerinde er tarveligt og fattigt nok. — Er det saa som man siger, at det kongelige Theaters Garderobe skal være meget kostbar og værdifuld, saa er det vist: Bladkritikens Garderobe er rædsom luvet.

1485

Videre. Den beundrede Kunstnerinde lever da hen Aar efter Aar. Som man i borgerlige Husholdninger noigtigt veed forud, hvad man hver Dag skal have til Middag, saaledes veed hun noigtigt forud Saisonens Accidenser. 2 å 3 Gange om Ugen bliver hun rost og beundret, indkaldt med Udmærkelse; allerede i Løbet af det første Fjerdingaar vil hun mere end een Gang have gennemgaaet Bladkritikens Indbegreb af Talemaader og — Vendinger, som de med særligt Eftertryk kunne kaldes, thi de vende i etvæk tilbage. I å 2 Gange, i gode Aaringer 3 Gange, vil hun blive besunget af et eller andet forulykket Subject eller en voridende Digter; hendes Portrait bliver malet til hver Konstudsstilling; hun bliver lithographeret, og er Lykken hende meget gunstig anbringes hendes Portrait endog paa Lommetørklæder og Hattepulle. Og hun, der som Qvinde er om over sit Navn — som en Qvinde, hun veed, at hendes Navn er paa Alles Læber, selv naar de tørre sig om Munden med Lommetørklædet, hun veed, at hun er Gjenstand for Alles beundrende Omtale, ogsaa deres, som ere i yderste Vaande for at faae Noget at snakke om. Saaledes lever hun hen Aar efter Aar. Det synes saa herligt, det seer ud som det var Noget, men forsaavidt hun skulde i ædlere Forstand leve af denne Beundringens kostelige Næring, hente Opmuntring fra den, styrkes og opflamnes ved den til ny og ny Anstrængelse, forsaavidt dog selv det mest udmærkede Talent, og især da en Qvinde, i en svagere Time kan see sig mismodigt om efter en Yttring af virkelig Paaskjønnet; saa vil hun, hvad hun naturligvis selv ofte har sandet, i et saadant Øieblik ret føle, hvor tomt alt Dette er, og hvor uretferdigt, at misunde hende denne byrdefulde Herlighed.

Imidlertid gaar der da Aar hen, dog i disse Nysgjerrighedens og Utaalmodighedens Tider ikke mange, saa kommer allerede Snakken i Be-

1486

Nederst i avisernes sidste spalte, adskilt fra forudgående notitser af en vandret skillestreg i hele kolumnens bredde, er de respektive trykkesidspunkter angivet:

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 7.

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 8½.*

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 7½.

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 7½.*

Bagsidernes fod er adskilt fra avisernes tekst af en tværgående, fed-fin dobbeltstreg. Se illustration 12.

Hensigten med Captain Harbous Reise til Paris, troe vi at burde bemærke, at denne har et rent militair Oiemed.

Hos Boghandler Iversen (St. Kjøbmagergade Nr. 9), sælges et lithograhert Portrait af Leopold Lovenskjold, udført af Heilsted. Uagtet Tegneren kun har havt høist ufuldkomne Hjælpe midler og selv aldrig har seet den Afdøde, er der dog opnaaet en temmelig høj Grad af Lighed, saa at dette Mindeblad om vor faldne skandinaviske Broder vil være kjærligkommet for Mange, især naturligvis for dem, der kjendte ham og holdt af ham.

Til de betrængte danske Slesvigere har Redactionen idag modtaget fra L. U. Nestved 4 Rbd. og fra S. N. 2 Rbd.; ved Advocat Skielderup fra Christiania 24 Rbd. 24 Sk., „Resten af den til norske Frivilliges Understøttelse bestemte Sum“; af Godseier F. Rottbøll 50 Rbd.

Efterskrift.

Erkehertug Johan har d. 22de ds. aabnet den østerriigske constituerende Forsamling. I Aabningstalen ytrer han, at Krigen med Italien ikke er rettet mod de italienske Frihedsbestræbelser eller gaer ud paa at undertrykke Nationaliteten, men kun paa at bevare Østerriigs Rettigheder. Man mener, at Keiseren af Østerriig d. 27de ds. vender tilbage til Wien. Den østerriigske Regering skal have udleveret 22 Polakker, tidligere russiske Undersaatter, til Rusland. — Ungarerne have i et Slag mod Insurgenterne lidt et Nederlag. — Den 20de ds. er Prags Beleiringsstilstand ophaevet. — Erkehertug Johan har gjort Afkald paa Gage som Rigsforstander.

I den tyske Nationalforsamling har Wydenbrug afgivet en Rapport, hvori der blandt Andet foreslaaes Forsamlingen at beslutte, 1) at Østgrænsen af Tydskland beskyttes ved en større Militairmagt, 2) at den franske Republik anerkjendes og en Gesandt sendes til Paris. Ruge og Vogt tale heftigt mod Krig, mod Forøgelse af Militairmagten og ønske en almindelig Folkecongres. Forsamlingen antager Comitèens Forslag.

Den franske Finansminister har forelagt et Lovforslag om Optagelsen af et Laan paa 200 Millioner Francs. Den Deputerede Dornès, i flere Aar Redacteur af „National“, som nød almindelig Anseelse, er død af de Saar, han erholdt i Junidagene.

John Russel har forelagt Underhuset et Lovudkast, hvorved Regeringen bemyndiges til at ophæve Habeas corpus Acten i Irland indtil den 1ste Marts 1849.

Ifølge et Brev fra Constantinopel skulle tyrkiske og russiske Tropper i Forening besætte Donaufyrstendømmerne. Moldau skal for sin Part have 15000 Mand.

Fuldendthed som hun i en yngre Alder udfyldte yngre. Denne Metamorphose kunde man kalde den ligefremme Perfectibilitet. Den har især ethisk Interesse, og den vil derfor i høj Grad glæde ja ligesom overbevise en Ethiker, der i Kamp for sin Livsanskuelse stolt peger paa et saadant Phenomen, som paa sin Seier, i stille, inderlig Taknemmelighed kalder en saadan Skuespillerinde sin almægtige Allierede, fordi hun, bedre end han, og netop paa eet af de allerfærgligste Puncter beviser hans Theori. Den Metamorphose derimod, om hvilken vi have talt, er Potensationens, eller den er en intensivere og intensivere Tilbagevenden til sit Første. Denne Metamorphose vil absolut beskæftige en Æsthetiker, thi Potensationens Dialektik er netop den æsthetisk-metaphysiske Dialektik. Lykkeligere end Archimedes vil han dithyrambisk raabe „heureka“, idet han peger paa Phenomenet; beruset i Beundring og dog endnu i dialektisk Besindighed vil han kun have Øie for dette Æneste, og forstaae det som sit Kald at skaffe Plads, for at det Vidunderlige kan blive seet og beundret just som saadant. — Continuerlighedens Metamorphose vil i Aarenes Lob ligeligt udbrede sig over det væsentlige Omfang af Opgaver indenfor Qvindelighedens Idee; Potensationens vil i Aarenes Lob forholde sig intensivere og intensivere til den samme Idee, hvilken vel at mærke, æsthetisk forstaaet, er sensu eminentissimo Qvindelighedens Idee. Vil man om den Skuespillerinde, der svarer til Continuerlighedens Metamorphose, sige, at hun, i Idealitetens Forstand, vel bliver ældre, men ikke ældre i Timelighedens Forstand; saa maa man om den anden sige, at hun bliver yngre. Men om dem begge maa der siges, at Tiden ingen Magt har over dem. Der er nemlig en Modstand mod Aarenes Magt, det er Perfectibiliteten, den udfolder sig just i Aarene; og der er en anden

Cholera vedbliver at være i Aftagende i Moskwa. I Petersborg vare d. 15de ds. 3843 syge.

Imorgen.

Fredagen den 28de Juli.

Prædicanterne:

Frue Kirke, Thomsen, Kl. 9.

Holmens, Kjerumgaard, Kl. 9.

Helliggeistes, Ebbesen, Kl. 9.

Trinitatis, Nielsen, Kl. 9.

Petri, Dr. Johannsen, Kl. 10.

Freiserens, Marckmann, Kl. 10.

Tivoli. Concert og Forestilling.

Malersamling paa Christiansborg Kl. 11—3.

Udstilling af danske Konstneres Haandtegninger og Skizzer paa Østergade Nr. 18. Kl. 12—6.

Industriforeningen. Maanedsmøde.

Jernbanetog til Roeskilde Kl. 7½, 2½, 10½.

Dampskibet „Hamlet“ til Helsingør Kl. 8.

Dampskibet „Ophelia“ til Malmø Kl. 10, til Helsingør Kl. 5.

Dampskibet „Freia“ til Malmø Kl. 7.

Auction paa Østergade 63 over et Manufacturlager. (J. L. Simonsen.)

Auction paa Børsen i Middagsstunden over St. Croix Rom og Sukker og Cathrineblommer. (Svane & Hvalsoe.)

Sidste Auction over Huset 198 i Borgergade. Kl. 2—4. (V. Smith.)

Udmænelser m. m.

Armeen. Under 21de Juli d. A. er Sergeant i Kjøbenhavns borgelige Infantericorps A. E. Reimann samt Sergeanterne i Kjøbenhavns borgl. Artillericorps C. Richard og W. Seehusen allerhoist udmærkede til Secondlieutenanter respective i Infanteri- og Artillericorps.

Under 22de s. M. er Capitain à la suite i Armeen I. W. A. v. Harbou, Adjutant hos Krigsministeren, allerhoist tillagt Majors Charakter, dog indtil videre uden Anciennet.

Under s. D. er Premierlieutenant i Kbhvns. borgl. Artillericorps I. P. Bache allerh. udmærket til Capitain og Compagnichef i Corps.

Under s. D. er forhenværende Musikdirecteur ved den 2den Inf.-Brigades Musikcorps, Dannebrogsmænd A. Hallager allerh. tillagt Krigs-assessors Charakter.

Under 23de s. M. er Capitain af den kgl. Livgarde til Fods C. A. L. F. v. Gusmann, R. af Dbr., efter Ansøgning og paa Grund af Svagelighed allerh. meddelt Afsked i Naade af Krigstjenesten med Pension.

Veiret (26—27).

Botanisk Høye:	høiest	lavest	midlet	Regnmængde.
Barometer	28-0,67	27-11,64	28-0,20	0,1215
Thermometer	+17,2	+11,9	+15,3	

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 7½.

Modstand mod Aarenes Magt, det er Potensationen, den bliver netop aabenbar i Aarene. Begge Phænomener ere væsentligen Sjældenheder, og begge have de det tilfælles, at de med hvert Aar blive sjældnere. Netop fordi de ere dialektisk sammensatte, vil ogsaa deres Existens Aar for Aar blive dialektisk; hvert Aar vil gjøre Forsøget paa at bevise sin Sætning om Aarenes Magt, men Perfectibiliteten og Potensationen vil seierriigt modbevise Aarenes Sætning. Dette giver atter absolut Ro i Tilskueren, thi det 17de Aars Ungdommelighed er dog skrøbelig, men Perfectibiliteten og Potensationen er den absolute Tilforladelighed.

Maatte det ved denne lille Artikel være lykkedes mig, at bidrage Noget til at gjøre det indlysende, hvor betrygget, trods Aarene, den væsentlige Skuespillerindes Fremtid er, skulde det være mig en kjær Tilfredsstillelse, saa meget mere, som jeg er forvisset om, at der paa saa mange Maader er Misforstand nok i Forhold til den rette Opfattelse af en Skuespillerindes Fremtid, idet den samme Misforstaaelse, der misforstaaet og æsthetisk overvurderer Begyndelsen, misforstaaet og æsthetisk seer feil af det Senere, eller rettere af det Høieste.

Sommeren 1847.

Inter et Inter.

12. SKs eksemplar af *Fædrelandet*, nr. 191, 27. juli 1848, bagside, med afslutning på føljetonen
Den er enslydende i de fire numre af *Fædrelandet* og har følgende ordlyd:

Udgivere: **J. F. Giödwad** og **C. Ploug**. – Ansvarlig Redacteur: **C. Ploug**. | [Skillestreg] | Trykt med
Hurtigpresse hos *Louis Klein*.

Artiklens overskrift »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.« er centreret i de respektive spalter og sat med fed ca. 1 grad større end brødteksten. Delnummereringen, hhv. »I.«, »II.«, »III.« og »IV. | (Sidste Artikel.)«, er centreret og sat med samme størrelse som brødteksten. Artiklerne indledes med en fed uncial ca. 2 grader større end brødteksten. Signaturen »Inter et Inter.« i artiklens fjerde del er sat med samme punktstørrelse som brødteksten, spatieret og indrykket fra højre.

Under overskriften er i alle fire tilfælde sat en kort, vandret skillestreg; yderligere afsluttes hver del af artiklen med en kort prydbjælke. Spalterne adskilles overalt af en lodret, fin-fed-fin tripelstreg.

Spaltekolonnen måler ca. 96 mm i bredden, og en spalte i føljetonen har mellem 26 og 38 linjer. Føljetonartiklernes brødtekst er sat med en skriftstørrelse svarende til ca. 8 punkt (petit) med stor skydning. Der er dobbelt ordmellemlum efter punktum.

I artiklens første del findes enkelte sætterfejl. Sætteren har forbyttet nogle ord i den passage, hvor der ifølge SKs bevarede renskrift skulle stå: »og at hun (...) er heldig nok til ikke (...)«; avisen har: »og at hun (...) er heldig ikke nok til (...)« (SKS 14, 93,18-19). Sætteren har glemt en bindestreg ved linjeskift i ordet »Beundring«, der er delt efter det første 'n' (93,24). Et eksempel på en forkert type ses i ordet »Paaskjønnelse«, der er sat »Paaskjønnelae« (93,75). En tilsvarende fejl ses i ordet »gjørø«, der er sat »gjørø« (95,72).

Der er kun få sætterfejl i artiklens anden del. Der mangler en mellemrumstype mellem ordene »dennes Fart« (98,23). Det sidste 'e' mangler i »Betryggelse« (98,59). En forkert type findes i »dobbelt«, der er sat »dohbelt« (99,9).

Der er ligeledes kun få sætterfejl i artiklens tredje del. Sætteren har glemt 'f' i »fortrinlige« (101,80). Der er anvendt en forkert type i »beholde«, der er sat »heholde« (103,25). En tilsvarende fejl ses i ordet »hvorledes«, der er sat »bvorledes« (103,62).

Der er kun en enkelt trykfejl i form af en læderet type i artiklens fjerde del.*

2. Manuskriptbeskrivelse

Til »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« findes følgende manuskript i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

- KKS 1 Renskrift af »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv«. Renskriften har været benyttet som trykmanuskript.*
11 løse blade, 1 dobbeltblad og 3 løse blade, i alt 16 blade i 4°.* De løse blade har afrivningskant i venstre side, og samtlige bærer spor efter sammenhæftning.
Bladenes rectosider er med blyant nummereret 1-31.
Papir: groft koncept, gulligt. Mål: 198 × 246 mm.*
Bladene er foldet på langs i to lige store spalter; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Kun halvdelen af s. 31 er beskrevet, og s. [32] er ubeskrevet undtagen en påskrift, »Krisen og en Krise i en / Skuespillerindes Liv«, som SK i en blanding af gotisk og latinsk hånd har skrevet på langs. Påskriften er med blyant og placeret i marginen på sidens øverste halvdel. Bladene har efter beskrivning været foldet en gang på tværs og to eller tre gange på langs.
På s. 1 findes overskriften: »**Crisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.**«, hvor ordene »og en Krise« er tilføjet over linjen og indvist med en streg. I marginen, ud for overskriften, står: »Af en Afdøds Papirer.«, der senere er slettet med en blyantstreg.
Efter den løbende tekst har SK på s. 31 anført dateringen »Sommeren 1847.«, indrykket fra venstre, og en linje herunder signaturen »Inter et Inter.«,

indrykket fra højre. Centreret oven over dateringen og signaturen står »Inter et Inter.«, der med blæk er slettet igen. Til højre herfor har SK skrevet »N. N.«, der ligeledes er slettet, dog med blyant. Neden under dateringen og signaturen står »Artiklen er da endnu ældre, / men bestemt husker jeg ikke.«; denne påskrift er senere slettet med blyant.

Inddelingen af artiklen i fire dele er markeret med vandrette blyantstreger mellem linjerne i den løbende tekst på s. [6] og 15; på s. 19 findes blyantstregen under en marginaltilføjelse; en markering, der gentages øverst på s. [20]. Markeringen af fjerde dels begyndelse stemmer ikke overens med den trykte artikel.

Renskriftens understregninger svarer til den trykte artikels spatieringer, undtagen det spatierede navn »*Theremim*« (SKS 14, 102,48), der er skrevet med latinsk hånd.

Mange korrektioner i form af tilføjelser og udstregninger, både med blæk og blyant. En linje i marginen er slettet med blyant på s. [2]. På s. 3 og 5 er tre ord slettet med blyant. På s. 7 er en længere passage slettet med blyant i form af et stort kryds indrammet af vandrette streger. I marginen ud for teksten har SK yderligere markeret sletningens omfang med en buet blyantstreg. Med blyant er en linje slettet og et komma tilføjet på s. [8]. Et enkelt ord er slettet med blyant på s. 13. På s. 17 har SK slettet flere linjer med blyant, og på s. [18] og 19 er en betydelig del af inderspaltens tekst også slettet med blyant; på s. [18] tillige et enkelt ord i marginen. To marginaltilføjelser på hhv. s. 19 og [20] er ligeledes slettet med blyant. På s. [30] indvises to ord i den løbende tekst med en blyantkile, og på s. 31 findes en blyantmarkering i den løbende tekst.

(KA, B pk. 37; Pap. VIII 2 B 90)

1

3. Tilblivelseshistorie

SK lod som nævnt »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« trykke den 24.-27. juli 1848. Anledningen til at skrive artiklen lå imidlertid mere end et år tilbage. Det var den skepsis, der mødte skuespillerinden Johanne Luise Heiberg, da hun på Det kgl. Teater i 1847 igen spillede rollen som Julie i Shakespeares tragedie *Romeo og Julie*. Fru Heiberg var da 34 år og i manges øjne for gammel til den rolle, hun spillede første gang som 16-årig. Stykket blev dog sat op i perioden fra den 23. jan. til den 19. marts 1847 med fru Heiberg i den kvindelige hovedrolle.

Som afslutning på artiklen ses dateringen »Sommeren 1847«. Dateringen fremgår både af den trykte artikel i *Fædrelandet* og af den bevarede renskrift (ms. 1). I renskriften har SK yderligere føjet en kommentar, der dog senere er slettet: »Artiklen er da endnu ældre, men bestemt husker jeg ikke«. Tidspunktet for artiklens tilblivelse kan således ikke fastlægges præcist, men arbejdet kan tidligst være begyndt efter repremieren på *Romeo og Julie* den 23. jan. 1847.

Den første omtale af artiklen i SKs private optegnelser er fra efteråret 1847, hvor han i journaloptegnelsen NB2:217 (SKS 20, 225,1-10) ganske kort overvejer at lade artiklen, der jo endnu ikke er trykt, indgå i en sammenhæng med tre andre skrifter under titlen »Ungdoms-Arbejder« udgivet af pseudonymen Felix de St. Vincent.

Selve renskriften kan være udfærdiget i løbet af 1847 og tilrettet i forbindelse med artiklens offentliggørelse i juli 1848. De fleste redigeringsbemærkninger er foretaget med blyant, ligesom der er mange udstregninger med blyant. På s. 21 findes tillige en bemærkning til sætteren skrevet med blæk, ligesom tilføjelsen til overskriften også er med blæk (jf. manuskriptbeskrivelsen). Det forekommer logisk, at SK først har indført redigeringsbemærkningerne, da han besluttede at lade artiklen trykke, men om blyantudstregningerne i renskriften er foretaget i samme ombæring er uvist. SK kan enten have foretaget rettelserne i umiddelbar forlængelse af renskriftens udarbejdelse, måske i 1847, eller først have indført rettelserne i 1848 tættere på trykkedatoen.

SK har markeret inddelingen af renskriften i fire dele med en vandret blyantstreg mellem linjerne i den løbende tekst. Inddelingen stemmer overens med den trykte føljetons første og anden del, mens markeringen mellem tredje og fjerde del ikke er fulgt. I renskriften har SK adskilt tredje og fjerde del oven for passagen, der begynder: »Og nu en Skuespillerinde, der gennem 14 Aar (...)« (SKS 14, 103,1). SK har

således oprindeligt tænkt sig en kortere tredje del og en længere fjerde del; det kan dog også tænkes, at markeringerne blot er SKs forslag til sætteren. Under alle omstændigheder må inddelingen være blevet foretaget, umiddelbart før artiklen blev publiceret, og på et tidspunkt, hvor SK har vidst, at den ville blive trykt som en føljeton i fire dele.

SK har haft et vist vægelsind i forbindelse med offentliggørelsen af artiklen. I journaloptegnelsen NB6:24 fra sommeren 1848 opstiller han pro et contra for artiklens udgivelse; han noterer bl.a. følgende:

Jeg havde i disse Dage tænkt paa at lade den lille Artikel: Krisen i en Skuespillerindes Liv trykke i Fædrelandet. Grundene for ere følgende. De mindre vigtige men som have Overtalelsens Magt, hvorfor jeg først maa underkaste dem en Kritik. Jeg mener at skyldte Fru Heiberg det, deels ogsaa for den Artikel i sin Tid om Mad. Nielsen. Jeg ønskede igjen at pirre lidt ved Heiberg. Jeg kan paa den Maade faae visse Ting sagt, som jeg ellers ikke faaer saaledes sagt, saa let, saa converserende. Det vilde glæde mig meget, at føie Giødvad, som har bedet om den. Og saa hovedsagelig, hvad der taler for: jeg har nu i saa lang Tid beskæftiget mig udelukkende med det Religieuse, at man dog maaskee vil gjøre et Forsøg paa at give det Udseende af at jeg har forandret mig, er blevet saa alvorlig (som jeg ikke før har været), at de litteraire Angreb har gjort mig hellig, kort, at man igjen min Religieusitet betræffende vil give det Skin af, at Sligt er Noget man tyer til, naar man er blevet ældre. Det er det Kjetterie som jeg anseer for yderst vigtigt at modarbeide. Nerven i min hele Forfatter-Virksomhed ligger egl. her, at jeg var væsentlig Religieus, da jeg skrev Enten - Eller.*

SK har således mange gode grunde til at udgive artiklen. Hovedsagelig vil han imødegå den opfattelse, at han skulle have forandret sig, være blevet så alvorlig og først med alderen tyet til det religiøse. Det religiøse har, som han noterer, været nerven i hele forfattervirksomheden fra først af. En anden grund, der taler for at udgive artiklen, er, som han skriver lidt senere, at han samtidig modbeviser det synspunkt, at den, der »forkynder det Religieuse er En, som ikke kan præstere det Æsthetiske«.*

Dernæst nævner SK de grunde, der taler imod en offentliggørelse, og skriver bl.a.: »Jeg er nu gaaet saa afgjørende ind i det Christelige, har fremstillet meget deraf saa strengt og alvorligt, at der vel nok ere De, som saaledes ere paavirkede.«* – og til dem skal der tages hensyn, mener han. Denne optegnelse har været væsentlig længere, men et blad er klippet ud af journalen, og optegnelsen slutter i stedet med en marginalnote, hvor SK noterer, at grundene imod offentliggørelsen trods alt vejer tungest.* Troskab mod sagen, forkyndelsen af det religiøse, er det vigtigste, og derfor skal artiklen ikke udgives. Han er sikker på, at et skrift om fru Heiberg fra hans hånd på indeværende tidspunkt vil vække sensation, betydelig forargelse og fjerne opmærksomheden fra det kristelige.

I en lidt senere optegnelse, NB6:27, er SK imidlertid ved at skifte mening og noterer: »Og hvad nu Forargelsen angaaer, lad mig da for Alt ikke udgive mig for mere religieus end jeg er«, og i en marginalnote hertil: »eller foranledige at blive taget til Indtægt af nogensomhelst pietistisk Overspændthed.«* Ydermere har J.F. Giødwad, SKs firtollige og redaktør af *Fædrelandet*, igen henvendt sig, hvilket SK karakteriserer som et »Vink af Styrelsen«.* I samme optegnelse noterer han også:

Jeg har for Gud kunnet forsvare at skrive det – nu vel, saa kan, saa skal jeg ogsaa udgive det, thi jeg skal være sand. Vel sandt, jeg vilde nu ikke mere gjøre det – men det er jo ogsaa ældre. Derfor er ogsaa Artiklen underskrevet: Sommeren 1847 og altsaa al hiin ængstelige Tvivl fjernet.*

Selvom SK står ved artiklen, ønsker han altså med dateringen alligevel at distancere sig fra den.

Endelig i NB6:29 kan SK så notere: »Det var da en Lykke, at jeg gjorde Alvor deraf, og Pfui! over mig, at der behøvedes saaledes at rykkes ved mig, at jeg saaledes kunde svulme op i tungsindig Reflexions Vattersot.«* Nu er artiklen blevet publiceret, og SK føler lettelse, trods alt. I samme optegnelse vedkender han sig en snert af forfængelighed, der også har indvirket på beslutningen om at offentliggøre artiklen:

Det er den foragtede og forsmaaede Xstd^s Sag jeg har den Ære at tjene. Men saaledes skal det ikke være, at det er muligt, at det Sandsebedrag kunde opkomme, at det var, fordi jeg ikke mere formaaede at bevæge og tumle mig i æsthetisk Lethed, at jeg var flyet til Christend.*

Sidenhen i NB6 vender SK med glæde tilbage til sin beslutning om at publicere »hiin lille Artikel«.*

Det skitserede forløb, hvor SK ad omveje når frem til at ville offentliggøre artiklen, afslører bl.a., at Giødwad har haft kendskab til artiklen, før den publiceredes, måske endog har læst den. Og yderligere, at artiklens overskrift, »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv«, sandsynligvis først har fået den endelige ordlyd, umiddelbart før SK sendte renskriften til tryk. I ovenstående uddrag af NB6:24, der må være skrevet kort før offentliggørelsen af artiklen, benævner han den »Krisen i en Skuespillerindes Liv«; dette er også renskriftens oprindelige overskrift, først den senere tilføjelse »og en Krise« giver overskriften dens endelige form.

»Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« er skrevet under pseudonymet »Inter et Inter«. SK vedkender

sig artiklen i skriftet *Om min Forfatter-Virksomhed* (SKS 13, 15) fra 1851. Efter udgivelsen af *Om min Forfatter-Virksomhed* henleder han i et brev til fru Heiberg hendes opmærksomhed på artiklen fra 1848. Dette brev trykkes efter SKs død af skuespillerindens mand, direktør ved Det kgl. Teater J.L. Heiberg, i tilknytning til en notits i *Kjøbenhavnsposten*, nr. 1, den 2. jan. 1856.*

4. Udgivelsesmåde

»Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv« blev som nævnt trykt i *Fædrelandet*. * Det har ikke været muligt at efterspore, om SK modtog honorar for føljetonartiklen.

Af stor betydning for receptionen allerede i SKs umiddelbare eftertid var Rasmus Nielsens udgivelse af *S. Kierkegaard's Bladartikler* i 1857 (*Bl.art.*). Heri indgår størstedelen af SKs artikler, også »Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv«. *